

FÖRSVARSMAKTEN

ÖVERBEFÄLHAVAREN

Det talade ordet gäller!

Förmågor idag och imorgon

ÖB Micael Bydén

Rikskonferensen Sälen, den 9 januari 2017

När jag stod här för ett år sedan hade Försvarsmakten precis lämnat startblocken för det nya försvarsbeslutet. Energin i organisationen gick nästan att ta på. Svårigheterna med för lite personal och materiel var kännbara, men beslutsamheten att göra det mesta av tillgängliga resurser var ändå stark. Behovet av en trovärdig försvarsförmåga utgjorde vår främsta drivkraft då – och det fortsätter att mana oss idag. Omvärldsutvecklingen lämnar ingen resnit.

Nu debatteras ökade försvarsanslag. Det är bra. Diskussionen behövs. Den bör utgå från vad som skapar mest operativ effekt, vilka möjligheter vi har att minska riskerna med den nuvarande planen och hur vi skapar förutsättningar för långsiktig förmågutveckling. De överväganden som görs idag måste vara relevanta för Försvarsmakten också på sikt. För mig och Försvarsmakten är de olika tidsperspektiven lika angelägna och dessutom ömsesidigt beroende. Därför har jag konsekvent talat om tre perspektiv:

Nu är vårt främsta fokus att öka den militära förmågan. Det gör vi här och nu med de resurser och begränsningar vi har. Osäkerheten kräver att vi agerar snabbt och resolut.

Under försvarsbeslutsperioden måste vi vara beredda att ompröva inriktningen om så krävs.

På längre sikt – bortom 2020 – vet vi att vår förmåga nedgår om inga ytterligare åtgärder vidtas. Om Försvarsmakten ska kunna lösa nuvarande uppgifter också på sikt, behöver vi därför både förstärka och förändra våra förmågor.

* * *

Vi är nu ett år in i försvarsbeslutet och vi går på hög växel. Vi har tagit viktiga steg i arbetet med att öka tillgänglighet, beredskap och krigsduglighet i våra krigsförband. Vi har genomfört ett större antal beredskapskontroller och flera nationella och internationella övningar, inom respektive stridskraft och på operativ nivå. Vi har genomfört behovsanpassade repetitionsutbildningar med pliktinkallad personal. De har visat att det går snabbt att höja nivån och återta förmåga också under en kort utbildningsperiod. Vi når inte rekryteringsmålen, men andelen rekryter som fullföljer den nya grundutbildningen har ökat. Det innebär att fler kan krigsplaceras med rätt utbildning. Överlag har vi ökat tillgängligheten genom materielleveranser av bland annat personlig utrustning, kvalificerade vapen och modifiering av fartyg.

Vi har fördjupat våra internationella samarbeten med andra länder och organisationer. Med Finland har samarbetet skapat bättre förståelse för hur vi gemensamt kan använda våra militära resurser. Inom Nordefco har vi bland annat nått en överenskommelse om alternativa landningsplatser, så att flygstridskrafterna kan använda andra nordiska flygbaser vid behov. Vårt bilaterala samarbete med USA har utvecklats i samklang med den överenskommelse som tecknades av försvarsministrarna i juni. Vi utgår från att samarbetet kommer att tas vidare även under en ny administration.

Här hemma har vi stärkt samarbetet med andra myndigheter, framför allt med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, i arbetet med grundsynen för ett nytt totalförsvarskoncept. Samtidigt har vi ökat våra nationella insatser, upprätthållit vår beredskap och insatser till stöd för samhället. Vårt nationella fokus innebär inte på något sätt att betydelsen av våra internationella insatser minskar. Sveriges deltagande i operationerna i Mali, Irak, Afghanistan och på andra ställen har tvärtom utgjort viktiga bidrag i en allt svårare insatsmiljö.

Det här ger resultat. Vi har blivit en starkare och bättre rustad Försvarsmakt än för ett år sedan och vår förmåga att bidra till säkerhet och stabilitet i närområdet har ökat.

Och vi har blivit klokare. Med fördjupad försvarsplanering och ny militärstrategisk doktrin har vi en tydlig bild av hur vi ska använda våra förmågor på bästa sätt. Med det framåtblickande arbete som har inletts i perspektivstudien har vi lagt en god grund för långsiktig inriktning av våra förmågor.

Vi har med andra ord levererat det som förväntades av oss – och mer ändå. Den tidigarelagda etableringen på Gotland och återinförandet av markbaserad kustrobot är inte bara exempel på hur vi med egen kraft skapar möjligheter och vidtar de åtgärder som krävs; de utgör också prov på vad som kan åstadkommas med direkt gripbara förband och en inriktande doktrin.

* * *

Jag är stolt över det Försvarsmaktens anställda och frivilliga har åstadkommit det gångna året, men arbetet har bara börjat. Vi ska fortsätta att göra allt vi kan för att öka förmågan till 2020. Den närmaste tiden rymmer ett par viktiga milstolpar.

Försvarsmaktsövningen Aurora 17 i september utgör ett av våra viktigaste verktyg för att höja, pröva och signalera vår förmåga. Det är den första och största övningen i sitt slag på över 20 år och operationaliserar i mångt och mycket vårt försvarskoncept. Samtliga stridskrafter övar förmågan att möta ett angrepp mot Sverige, tillsammans med andra myndigheter och länder. Totalt deltar omkring 19500 personer, varav en tredjedel från Hemvärnet. Jag förväntar mig att Aurora 17 kommer att ge viktiga besked om var vi står i vår förmågeutveckling och – inte minst – hur vi ska prioritera framöver.

Jag räknar med att vi kommer att behöva växla upp ytterligare. Turbulensen i vår omvärld har på intet vis avtagit sedan försvarsbeslutet, snarare tvärtom. Vi står mitt uppe i stora förändringar med förväntad påverkan på den militärstrategiska situationen. Vi vet inte idag exakt hur konflikterna i Irak och Syrien, den alltjämt ökade osäkerheten i Östersjöområdet, slitningarna inom EU och en ny amerikansk administration kommer

att beröra oss. Men att det får konsekvenser som vi måste hantera – både på kort och på lång sikt – torde stå klart.

Vi ser också fram emot flera beslut med stor strategisk betydelse för Försvarsmakten. Jag tänker då framför allt på nya inriktningar för en mer flexibel personalförsörjning och en mer sammanhållen logistikkedja. Detta är fundament för den operativa effekten och de förslag som de båda utredarna har presenterat skulle tydligt förbättra våra möjligheter att bemanna och understödja krigsförbanden på bästa sätt. Det är stora och bra reformer som föreslås, men vi ska ha klart för oss att de kommer att kräva omfattande arbete och resurser i genomförandet.

* * *

Försvarsmakten har de senaste åren prioriterat ökad tillgänglighet, beredskap och krigsduglighet i befintliga förband. Större beslut om förändring har fått skjutas på framtiden. Men att bygga hållbar militär förmåga tar tid och kräver långsiktighet. Om vi inte har förutsättningar på längre sikt att vidmakthålla och utveckla det vi gör idag, riskerar vårt arbete delvis att gå förlorat.

Försvarsmakten har länge påtalat effekterna av att vi inte fullt ut kompenseras för kostnadsutvecklingen, framför allt ökade materielkostnader. För oss innebär det minskad köpkraft. Vi arbetar ständigt med att hantera detta. Urholkningen innebär likväl att jag med nuvarande inriktning inte har möjlighet att vidmakthålla alla de förmågor som krävs bortom 2020.

Samtidigt som vi stärker vår förmåga här och nu, måste vi alltså rikta ljuset mot behoven framöver. I det nära perspektivet redogör Försvarsmakten för bedömningar och förslag i den ordinarie budgetprocessen. I den vidare utblicken, inför nästa försvarsbeslut, har Försvarsmakten inlett en analys av de långsiktiga förmågebehoven. Beslut som fattas nu måste hålla för en långsiktig strategi.

Ett långsiktigt förändringsarbete bör därför ta avstamp i dagens förutsättningar och hur den strategiska kontexten förändras över tiden. De stora globala trenderna: förändringar inom globalisering, miljö och naturresurser, sociala och kulturella dimensioner,

säkerhetspolitik och teknikutvecklingen, lägger grunden för vår analys. Framför allt fyra förhållanden ligger till grund för vårt fortsatta arbete.

För det första utgår vi ifrån att den ryska förmågeutvecklingen och Kremls politiska strävanden fortsätter oberoende av landets nuvarande ekonomiska situation. De senaste årens stora ryska försvarssatsningar kommer att ge förmågeökningar de närmaste tio åren – det sker även om det aktuella beväpningsprogrammet skulle reduceras. Samtidigt står både Europa och USA inför utmaningar som kan komma att påverka den säkerhetspolitiska situationen.

För det andra förutser vi en framtida operationsmiljö som är ännu mer dynamisk och komplex än idag. Vi utgår från att ett eventuellt angrepp i första hand syftar till att påverka och begränsa annan parts handlingsfrihet med såväl reguljära som irreguljära metoder. Den ryska strategiutvecklingen har successivt inriktats mot att utnyttja det västliga demokratiska systemets svagheter, också med icke-militära medel, och just detta gränsland rymmer ett stort mått av oförutsägbarhet. Därtill kommer teknikutvecklingen att påverka det framtida slagfältet på ett avgörande sätt.

För det tredje utgår vi fortsatt ifrån att Sverige skulle påverkas av en konflikt i vårt närområde, även om sannolikheten för ett enskilt militärt angrepp mot landet är låg. Sådant är vårt geostrategiska läge. Våra försvarspolitiska samarbeten – med Finland, andra nordiska och baltiska grannar, USA, Nato och andra – bidrar till att stärka vår tröskeleffekt.

För det fjärde antas samhället som helhet utsättas för allt större påfrestningar i takt med att beroenden och sårbarheter ökar. Hybridkrigföring i form av påverkansoperationer, informationsoperationer och angrepp på civila mål riktar sig i allt större utsträckning mot samhället som helhet. Gråzonen mellan krig och fred blir allt grumligare.

Sammantaget innebär detta en ökad ovisshet som kräver långsiktig förstärkning och förändring av Försvarsmaktens förmågor. Vi levererar hög förmåga i förhållande till våra förutsättningar. Men begreppet försvarsförmåga är bara användbart i relativa termer. När den ryska förmågeutvecklingen fortgår efter 2020, samtidigt som vår förmåga – med nuvarande ambitionsnivå – successivt nedgår i samma period, innebär

det att de militära styrkeförhållandena förskjuts ytterligare. När vi dessutom beaktar den oförutsägbarhet som har präglat Rysslands agerande de senaste åren, drar jag slutsatsen att vi med tiden exponerar oss för allt större risker.

* * *

För att kunna upprätthålla nödvändig tröskel och hantera framtida utmaningar behöver vi därför vidmakthålla och utveckla en rad områden:

Vi behöver nationella försvarsförmågor med tillgängliga och operativt rörliga förband som snabbt kan verka även i en gråzon. Hela funktionskedjan från underrättelser, ledning, rörlighet, verkan och skydd till logistik måste säkerställas. Uthållighetsaspekter är av särskild betydelse, inte minst behovet av en sammanhållen och robust logistikkedja. Militär logistik ställer helt andra krav än civil logistik som ofta präglas av betydligt kortare ställtider och större privat ägande. Vi behöver god förmåga att med militära resurser skydda civil infrastruktur och samhällsviktig verksamhet och samtidigt försvåra för en motståndare att utnyttja vårt territorium och luftrum. Vi måste för egen del dra nytta av vapenutveckling med allt längre räckvidder. Det inkluderar också en aktiv cyberförmåga.

Operationsmiljön kräver också ett motståndskraftigt samhälle i ett nytt totalförsvarskoncept. Medvetenheten om risker och sårbarhet måste öka och hela samhället måste kunna agera samordnat. Detta gäller såväl tydliga budskap som cybersäkerhet, försörjningstrygghet och elsäkerhet. Säker kommunikation och skyddade ledningsplatser är av särskild betydelse. En klar situationsförståelse och en tydlig och samlad strategisk kommunikation är förutsättningar för att kunna hantera gråzonens grummel. Det handlar inte bara om att vara medveten om vad som händer – vi måste ha förmåga att förstå hur olika händelser hänger ihop, dess konsekvenser och krav på åtgärder.

Våra fördjupade internationella samarbeten är av största vikt för att stärka tröskeleffekten och öka förutsättningarna för samarbete i händelse av kris eller krig. Alla militära operationer kräver förberedelser och samövning. Vår internationella samverkan minskar dock inte på något sätt behovet av en egen robust försvarsförmåga –

den är snarare en förutsättning för både strategiska partnerskap och egen handlingsfrihet i konfliktskalans alla skeden.

* * *

Osäkerheten i vår omgivning kräver att vi omgående stärker vår förmåga. Det arbetet har vi inlett med full kraft. Samtidigt ser vi ett växande gap mellan våra egna förmågor och de förändringar som sker nu och på sikt. Min övergripande slutsats är därför att vi redan nu, i innevarande inriktningsperiod, behöver vissa beslut om Försvarens förmågor. Det krävs för att vidmakthålla de investeringar vi gör nu. Det krävs för att undvika det förmågeglapp vi annars står inför 2020 och det krävs för att möjliggöra den förstärkning som är nödvändig för att hantera omvärldsutvecklingen på sikt. Det är alltså ett arbete som inte kan vänta.

Micael Bydén

General